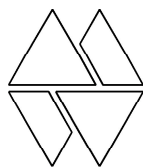


Notitie broedvogels RW74

Voorlopige resultaten veldonderzoek jaarrond beschermde nesten

G.J. Brandjes
D. Emond



Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365, 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 - 512710, Fax 0345 - 519849
e-mail wbb@buwa.nl website: www.buwa.nl

opdrachtgever: Rijkswaterstaat Limburg

15 augustus 2008

1 Inleiding

Voorliggende notitie behandelt in het kort de eerste resultaten van een aanvullende inventarisatie naar de betekenis van het wegtracé van de RW74 in Limburg voor een aantal strikt beschermde diersoort(groep)en in het kader van de natuurwetgeving. Deze resultaten betreffen broedvogels waarvan de verblijfplaatsen (nesten, nestholten, horsten) jaarrond beschermd zijn of op korte termijn naar verwachting beschermd gaan worden. In concreto betreft het:

blauwe reiger	ooievaar
boerenwaluw	raaf
boomvalk	ransuil
bosuil	rode wouw
buizerd	roek
ekster	slechtvalk
gierzwaluw	sperwer
groene specht	steenuil
grote bonte specht	torenvalk
grote gele kwikstaart	Vlaamse gaai
havik	wespendief
huizswaluw	zeearend
ijsvogel	zwarte kraai
kerkuil	zwarte roodstaart
kleine bonte specht	zwarte specht
middelste bonte specht	zwarte wouw
oehoe	

Aan deze officieuze lijst zijn ekster, ijsvogel, Vlaamse gaai en zwarte roodstaart op eigen initiatief toegevoegd. De reden hiervoor is dat oude nesten van ekster en Vlaamse gaai net als die van zwarte kraai door roofvogels en ransuil gebruikt kunnen worden als fundament voor het 'eigen' nest. Zwarte roodstaart is in Nederland grotendeels afhankelijk van menselijke bebouwing ('kunstrotsen') en de broedbestand van de ijsvogel wordt in een aantal delen van Nederland (bijvoorbeeld in de Gooi- en Vechtstreek) sterk beïnvloed door het aanbod aan steilwanden gecreëerd door de mens.

Het gehele project betreft naast een inventarisatie van jaarrond beschermde nesten van bovengenoemde vogelsoorten tevens:

- verblijfplaatsen (50 meter zone), vliegroutes en belangrijke jachtgebieden (250 meter zone) van vleermuizen;
- dassenburchten (50 meter zone);
- eekhoornnesten (50 meter zone).

Over de inventarisatie – die momenteel nog niet is afgerond – van deze soorten wordt in een volgend stadium van het project gerapporteerd.

Afbakening studiegebied

Het te onderzoeken tracé van de RW74 is ca. 3 kilometer lang en loopt van de Zuiderbrug (km 41,677) tot aan de Duitse grens. De zone waarbinnen het vlakdekkende onderzoek plaatsvindt, bedraagt 50 meter aan weerszijden van het tracé voor wat betreft verblijfplaatsen (alle soorten) en 250 meter aan weerszijden voor wat betreft het bepalen van de actuele betekenis als vliegroute en jachtgebied voor vleermuizen.

2 Resultaten

2.1 Veldbezoeken

Het studiegebied is geïnventariseerd op 15 juli, 16 juli (nachtbezoek), 24 juli, 25 juli (nachtbezoek), 4 augustus en 7 augustus 2008. Naast het verrichten van nest- en territoriumindicerende waarnemingen aan de betreffende soorten is met name ook gezocht naar (oude) nesten, horsten en nestholten van de genoemde soorten broedvogels. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de periode half juli – augustus door de aanwezigheid van een volgroeid bladerdek en de veelal reeds uitgevlogen jongen hiervoor weinig geschikt is. Van veel (vermoedelijke) nestplaatsen dient de actuele status (exacte locatie en/of het nog 'in functie zijn') dan ook in het voorjaar van 2009 bevestigd te worden (zie verder Aanbevelingen).

2.2 Waargenomen soorten

In Bijlage 1 zijn alle waarnemingen van de relevante vogelsoorten, nesten etc. weergegeven (tot nu toe: dit overzicht kan de komende weken nog enigszins groeien door aanvullende waarnemingen van vogels/nesten tijdens de resterende zoogdierronden). Potentiële verblijfplaatsen en nest- en territoriumindicaties zijn vooral binnen de 50 meter zone gevonden (waar vlakdekkend is gezocht), maar regelmatig ook daarbuiten. Echter ook van de (vermoedelijke) nesten die zich buiten de 50 meter zone bevinden, maar waarbij vermoed wordt dat het tracé / de 50 meter zone wél onderdeel is van het territorium van de broedvogel in kwestie, is de waarneming opgenomen in het overzicht. Ten behoeve van de ontheffingsplicht die voort kan vloeien uit het onderzoek is daarom onderscheid gemaakt tussen waarnemingen die een *directe* bedreiging van (de verblijfplaats van) de individuen impliceren (= gedaan binnen de 50 meter zone: ontheffing vrijwel zeker noodzakelijk) en *indirecte* aantasting van een verblijfplaats door aantasting van of een negatief effect op het territorium (= gedaan in de 50-250 meter zone of zelfs nog daarbuiten bij soorten met een groot territorium, bijvoorbeeld groene specht; ontheffing mogelijk noodzakelijk, dit zal vooral moeten blijken in 2009). In het overzicht is dit onderscheid gemaakt door een weergave in rood, oranje respectievelijk geel.

Er zijn in totaal 14 doelsoorten waargenomen die naar verwachting in (de directe nabijheid) het studiegebied broeden (zie Bijlage 1). Verblijfplaatsen in de 50 meter zone zijn vastgesteld of worden vermoed voor de volgende soorten (in de Bijlage 1 weergegeven in rood): buizerd, torenvalk, steenuil, bosuil, ijsvogel, groene specht, grote bonte specht en Vlaamse gaai. Van deze soorten worden ijsvogel en Vlaamse gaai momenteel (nog) niet erkend als soorten waarvan de nesten jaarrond beschermd dienen te worden (bron: Handreiking Flora- en faunawet).

2.3 Korte toelichting

Onderstaand wordt het vastgestelde / verwachte voorkomen van de acht 'rode soorten' (zie boven) in het studiegebied op beknopte wijze omschreven. Van de overige zes soorten wordt het voor havik, ransuil en boerenzwaluw op basis van de resultaten niet waarschijnlijk geacht dat ze in de 50 meter zone tot broeden komen en/of dat het wegtracé een essentieel deel van het territorium beslaat. Voor zwarte roodstaart, ekster en zwarte kraai wordt dit *we* verwacht, maar dit kon tijdens de veldbezoeken in 2008 niet meer aangetoond worden (vanwege de vordering van het seizoen). Dit zal in de periode maart-mei 2009 verder onderzocht dienen te worden.

Buizerd

Territoriaal gedrag van buizerds is waargenomen in het moerasbosje ten zuiden van Egypte. Hier is naar verwachting een horst aanwezig. Ook in de oude kloostertuin (Hoge School) langs de N271 is de aanwezigheid van buizerd vastgesteld door de vondst van een aantal slagpennen. De tuin biedt geschikt habitat en de ruimte voor minstens één paar buizerds, zodat het aantal paren dat met de aanleg van RW74 gemoeid is, naar verwachting twee bedraagt. De soort is in de regio echter een talrijke broedvogel (ref. *Avifauna van Limburg*) zodat de gunstige staat van instandhouding door de ingreep niet in het geding zal zijn.

Torenvalk

Langs een boerderij ten westen van de Trappistenweg is een torenvalkenkast aanwezig waarvan niet (meer) vastgesteld kon worden of deze in 2008 gebruikt werd door de soort. Deze kast ligt net buiten de 50 meter zone. Binnen de 50 meter zone wordt het broeden van torenvalken vermoed onder het spoorwegviaduct bij Broek. Rond deze plek zijn diverse waarnemingen gedaan. De nestlocatie is hier echter (nog) niet gevonden.

Steenuil

Op drie locaties zijn roepende steenuilen vastgesteld. Eén territoriaal exemplaar riep vanaf het terrein van het Trappistenklooster, ten noordoosten van het studiegebied. Een ander exemplaar is gehoord rond de bebouwing ten noorden van de spoorlijn en ten zuiden van begraafplaats Hulsfort, even buiten de 50 meter zone. Een derde territoriaal exemplaar is waargenomen op het terrein van de dakpannenfabriek, net binnen de 50 meter zone. De steenuil staat op de Rode Lijst en gaat op veel locaties in Nederland achteruit.

Bosuil

Bosuilen zijn op diverse plekken en datums gehoord, maar kunnen deels betrekking hebben op dezelfde exemplaren en/of hetzelfde territorium. Vermoedelijk zijn minimaal drie verschillende territoria bij de waarnemingen betrokken: één in de oude kloostertuin en aanpalende begraafplaats, één rond Egypte en één in de zuidoostpunt van Ulingsheide inclusief het perceel van het Trappistenklooster in het oostelijk deel van het studiegebied. Het tracé loopt vermoedelijk door het centrum van het territorium bij Egypte; informatie over de nestlocatie hier ontbreekt nog. De reeds aangelegde weg (A73) langs de Hoge School plus begraafplaats in het noordelijk deel van het plangebied

ligt op minder dan 50 meter van een aantal oude beuken hier die potentiële nestholten ('broedschoorstenen') voor bosuilen herbergen (zie foto's).



Foto 1. 'Schoorsteenpijp' door afgebroken beukentak binnen 50 meter zone kloostertuin Hoge School: geschikte broedholte voor bosuil.



Foto 2. *Idem, tiental meters verderop.*

IJsvogel

In het studiegebied zijn minimaal drie territoria van deze soort aanwezig. De kern hiervan ligt in alle gevallen binnen of rond de 50 meter zone(grens). Eén territorium bevindt zich in de plasdras-zone ten zuidwesten van de Zuiderbrug langs de Maasoever, één territorium bij de beek tussen het A73-talud en de kloostertuin van de Hoge School en één territorium rond het plasje ten zuiden van Egypte. Vermoedelijk heeft de waarneming van een exemplaar boven de grotere plas ten oosten hiervan betrekking op hetzelfde territorium. Het is echter ook mogelijk dat het in het studiegebied gaat om vier verschillende territoria. De soort is karakteristiek voor de (Limburgse) regio, maar niet overal even talrijk. Nader bekeken dient te worden hoe de territoria van het studiegebied zich verhouden tot het aantal territoria elders in de regio (PM rapportage). De soort wordt overigens (nog) niet erkend als ontheffingsplichtig.

Groene specht

Groene spechten bezetten ruime territoria (tot ruim 300 ha; ref.) zodat waarnemingen van verschillende plekken betrekking kunnen hebben op dezelfde individuen en/of territoria. Evenwel wordt de aanwezigheid van minimaal twee territoria in het studiegebied op grond van de waarnemingen bewezen geacht: één rond de Zuiderbrug (groene specht is de enige doelsoort die aan de noordwestkant van de Zuiderbrug is waargenomen, in de woonwijk; verder ook in de bosschages aan de zuidoostoever van de Maas aan de overkant) en één rond de watertoren in het hellingbos. Op deze laatste locatie een meermalen een zeer fanatiek roepend exemplaar waargenomen en is tevens een nestholte van de soort gelokaliseerd (zie Bijlage 1). Deze nestholte ligt binnen de 50 meter zone.

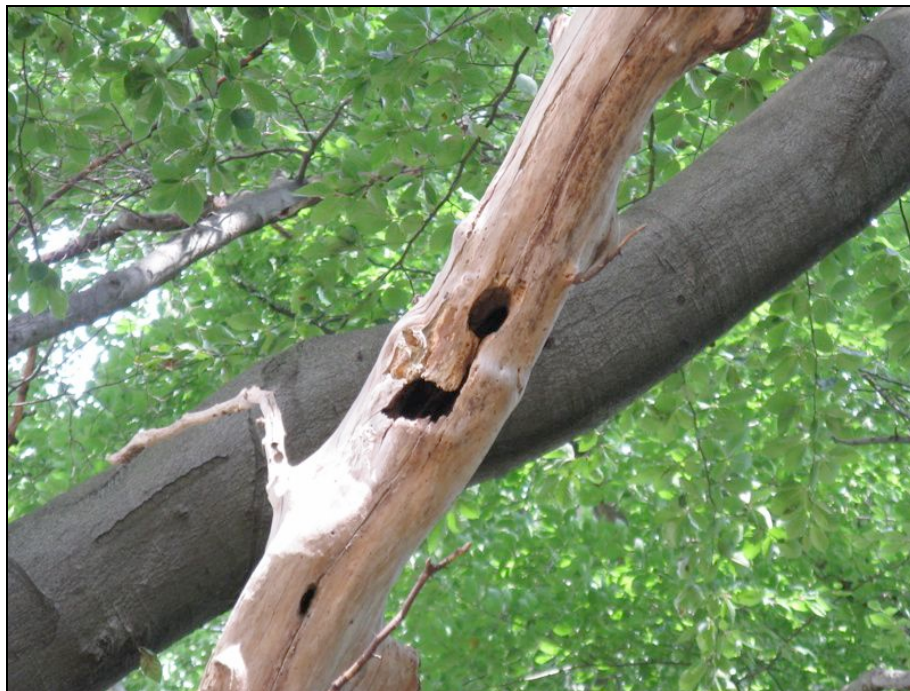


Foto 3. Oud grote bonte spechtengat binnen 50 meter zone kloostertuin Hoge School.

Grote bonte specht

Van deze soort zijn binnen de 50 meter zone uitsluitend een oude en in 2008 gebruikte nestholte gevonden op het Hoge Schoolterrein nabij de N271 (zie foto's). De soort is tevens 'zich territoriaal gedragend' waargenomen in het bos van de Ulingsheide, ca. 200 meter buiten het tracé. De soort is in de regio een talrijke broedvogel (PM ref.) zodat de gunstige staat van instandhouding door de ingreep niet in het geding zal zijn.



Foto 4. 'Vers' grote bonte spechtengat binnen 50 meter zone kloostertuin Hoge School; uitwerpselen ook op éénjarige vegetatie onder het gat = in 2008 nog 'in functie'.

Vlaamse gaai

Een (oud?) nest van deze soort is gevonden binnen de 50 meter zone in het hellingbos nabij de watertoren. In tegenstelling tot nesten van zwarte kraai worden nesten van ekster en Vlaamse gaai (nog) niet algemeen beschouwd als jaarrond te beschermen nesten inzake de Flora- en faunawet. De Vlaamse gaai wordt daarom ook (nog) niet algemeen erkend als ontheffingsplichtig. De nesten van deze soort (en die van ekster) kunnen echter wel degelijk gebruikt worden als fundament voor nesten van roofvogels, met name door sperwer (en die van ekster met name door ransuil).

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

Er is grote kans dat met de aanleg van RW74 verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden worden, ook als buiten de reguliere broedtijd van vogels gehandeld wordt, aangezien een aantal verblijfplaatsen van deze soorten binnen de 50 meter zone van het tracé gelegen is en de nesten van de betreffende soorten jaarrond beschermd zijn. Het betreft buizerd (max. 2 horsten / territoria binnen de 50 meter zone), torenvalk (1), steenuil (1), bosuil (2), ijsvogel (3), groene specht (1), grote bonte specht (1) en Vlaamse gaai (1).

Ontheffingsplicht voor ijsvogel en Vlaamse gaai is (nog) niet actueel. Op basis van de voorlopige resultaten gepresenteerd in deze notitie dient daarom naar verwachting ontheffing ex. artikel 75 van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden voor buizerd, torenvalk, steenuil, bosuil, groene specht en grote bonte specht.

In hoeverre het treffen van compenserende en mitigerende maatregelen voor genoemde soorten (juridisch) noodzakelijk is om de ontheffing voor alle genoemde soorten te verkrijgen, is momenteel nog niet volledig in te schatten (PM rapportage). Voor buizerd, torenvalk en grote bonte specht (en Vlaamse gaai) is de regionale gunstige staat van instandhouding in ieder geval niet in het geding (geen compensatie nodig geacht). Voor bosuil, groene specht en (vooral) steenuil (en ijsvogel) valt dit nog te bezien.

3.2 Aanbeveling

Hoewel in de periode half juli – augustus 2008 een goed oriënterend beeld is ontstaan van het voorkomen van de doelsoorten van de studie, is aanvullend onderzoek in de periode maart-mei (juni) 2009 onontbeerlijk om van een aantal soorten de nestplaatsen te vinden (bijvoorbeeld van buizerd en kraaiachtigen) of om tot een meer betrouwbare schatting van het aantal paren te komen (bijvoorbeeld van grote bonte specht). Van enkele soorten is het beeld na de korte onderzoeksperiode van 2008 naar verwachting al wel redelijk volledig (van bosuil, ijsvogel en groene specht).

Bijlage 1

datum	X-coör.	Y-coör.	soortnaam	aantal	stadium	RL	Ff-wet	extra info locatie	opmerkingen
15-07-2008	209,4	372,6	bosuil	1	roep. man		jaarrond		territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
15-07-2008	209,9	372,1	bosuil	1	roep. man		jaarrond		territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
15-07-2008	209,9	372,2	steenuil	1	roep. ex.	Kw	jaarrond	roepend vanuit de kloostertuin	territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
16-07-2008	209,0	374,0	bosuil	1	roep. ex.		jaarrond		territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
16-07-2008	208,9	373,3	bosuil	1	roep. man		jaarrond	roepend vanuit de boomgaard	territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
16-07-2008	208,5	373,9	bosuil	1	roep. man		jaarrond	roepend vanuit kloostertuin	territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
16-07-2008	208,80	372,50	steenuil	1	roep. ex.	Kw	jaarrond	roepend vanaf fabieksterrein	territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
16-07-2008	208,7	373,4	steenuil	1	roep. ex.	Kw	jaarrond		territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
24-07-2008	209,2	372,2	boerenzwaluw	2	adulte ex.	Ge	jaarrond	rond en in de stal	vrijwel zekere nestlocatie (vaststellen in 2009)
24-07-2008	208,88	372,95	bosuil	1	adulte vrouw		jaarrond	roepend	territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
24-07-2008	208,8	372,8	buizerd	1	adult		jaarrond	in het bos rond het moerasje	territoriaal, horst (nog) niet gevonden
24-07-2008	208,6	372,8	ekster	1	adult		broedseizoen	voortdurend in hetzelfde bosje	mogelijk territorium (vaststellen in 2009)
24-07-2008	208,58	372,67	groene specht	1	adult	Kw	jaarrond	territoriaal rondvliegend	vrijwel zeker behorend bij vastgestelde nestholte op 4/8/08
24-07-2008	209,3	372,9	grote bonte specht	1	adult		jaarrond	roepend in het bos	mogelijk territoriaal (vaststellen in 2009)
24-07-2008	208,86	372,70	ijsvogel	1	adult		broedseizoen		
24-07-2008	209,0	372,9	ijsvogel	1	roep. ex.		broedseizoen	ter plaatse bij de plas	territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
24-07-2008	209,20	372,18	torenvalk	1	NESTKAST		jaarrond	mogelijk in gebruik	mogelijke nestlocatie (vaststellen in 2009)
24-07-2008	208,5	372,7	torenvalk	1	adulte man		jaarrond	laag overvliegend	mogelijk territorium (vaststellen in 2009)
24-07-2008	209,0	372,3	zwarte kraai	1	adult		jaarrond		rondhangend op erf, mogelijk territoriaal
24-07-2008	209,20	371,95	zwarte kraai	1	adult		jaarrond	continu in de singel aanwezig	mogelijk territoriaal (vaststellen in 2009)
24-07-2008	208,45	372,35	zwarte kraai	2	paar		jaarrond	steeds op deze locatie	territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
24-07-2008	208,7	372,4	zwarte kraai	1	adult		jaarrond	honkvast bij de fabriek	mogelijk territoriaal (vaststellen in 2009)
24-07-2008	208,5	372,3	zwarte roodstaart	1	zing. man		broedseizoen	fabrieksterrein	vastgesteld territorium
25-07-2008	209,1	372,5	ransuil	1	juveniel	Kw	jaarrond	bedelend jong in het bos	duidend op broedgeval, nestlocatie (nog) onbekend
04-08-2008	208,55	372,58	groene specht	1	NESTHOLTE	Kw	jaarrond		
04-08-2008	208,60	372,60	groene specht	1	adult	Kw	jaarrond		
04-08-2008	208,43	373,82	grote bonte specht	1	NESTHOLTE		jaarrond		erbij een nest met HOORNAARS
04-08-2008	208,71	372,77	vlaamse gaai	1	NEST		broedseizoen		
04-08-2008	208,62	372,53	zwarte roodstaart	1	adult		broedseizoen	ruïne van de sportvereniging	mogelijk territorium (vaststellen in 2009)
07-08-2008	208,73	373,58	boerenzwaluw	25	foer. groep	Ge	jaarrond	o.a. boven een paardenstal	de stal is potentiële broedplek voor min. 1 paar
07-08-2008	208,85	372,62	bosuil	1	roep. man		jaarrond		territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
07-08-2008	208,409	373,923	bosuil	1	NESTHOLTE		jaarrond	gat in beuk	mogelijke nestlocatie (vaststellen in 2009)
07-08-2008	208,441	373,953	bosuil	1	NESTHOLTE?		jaarrond	gat in beuk	mogelijke nestlocatie (vaststellen in 2009)
07-08-2008	208,30	374,05	buizerd	1	slaggennen		jaarrond	rui in geschikt habitat	mogelijk territorium (vaststellen in 2009)
07-08-2008	207,4	374,6	groene specht	1	roep. ex.	Kw	jaarrond		territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
07-08-2008	207,80	373,90	groene specht	1	roep. ex.	Kw	jaarrond		territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
07-08-2008	208,58	372,55	groene specht	1	roep. ex.	Kw	jaarrond	territoriaal rondvliegend	vrijwel zeker behorend bij vastgestelde nestholte op 4/8/08
07-08-2008	208,420	373,954	grote bonte specht	1	NESTHOLTE		jaarrond	uitgehakt gat	mogelijke nestlocatie (vaststellen in 2009)
07-08-2008	208,478	373,974	grote bonte specht	1	NESTHOLTE		jaarrond	uitgehakt gat	gebruikt in 2008 (roep eronder op éénjarige gewassen)
07-08-2008	208,59	372,65	havik	1	prooiresten		jaarrond	geplukte houtduif in het helling	vermoedelijk het werk van deze soort; territorium nabij?
07-08-2008	207,96	374,10	ijsvogel	1	roep. ex.		broedseizoen	plasjes oostelijke Maasoever	mogelijk territorium (vaststellen in 2009)
07-08-2008	208,42	373,95	ijsvogel	1	roep. ex.		broedseizoen	omgeving kloostertuin	territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
07-08-2008	208,32	372,81	kerkuil/steenuil	1	nestgat	Kw	jaarrond	gat gezaagd in houten schuur	mogelijke nestlocatie (vaststellen in 2009)
07-08-2008	208,5	373,0	torenvalk	1	biddend ex.		jaarrond	steeds ter plaatse	nest ws. onder spoorwegviaduct (vaststellen in 2009)
07-08-2008	207,48	374,58	zwarte kraai	1	adult		jaarrond	honkvast in de bomenrij	mogelijk territoriaal (vaststellen in 2009)
07-08-2008	207,95	373,95	zwarte kraai	2	paar		jaarrond	steeds op deze locatie	territoriaal, nestlocatie (nog) onbekend
07-08-2008	208,29	374,05	zwarte kraai	1	adult		jaarrond	steeds op deze locatie	mogelijk territoriaal (vaststellen in 2009)